

बिगर सिंचन पाणीपट्टी दरात वाढ

महाराष्ट्र शासन
जलसंपदा विभाग,
शा.नि.क्र. पापद २००६/(३९६/०३) सिंव्य(धो)
मंत्रालय मुंबई ४०० ०३२
दिनांक-३१/७/२००६

- पहावे- १) शासन निर्णय क्र. पापद १००१/(५/२००१)सिं.व्य.(धो), दि.१२/९/०१
२) शासन निर्णय क्र.संकीर्ण २००२/(१४८/२००२)सिं.व्य.(धो), दि.२८/११/०२
३) शासन निर्णय क्र. डब्ल्यूटीआर १०८१/४६३/सिं.व्य., दि.२७/१/१९८६
४) शासन निर्णय क्र. डब्ल्यूटीआर १०८५/२६०/सिं.व्य., दि.२०/१/१९८६
५) शासन परिपत्रक क्र. पापद २००३/(३९६/०३)सिं.व्य.(धो), दि.१५/७/०४

प्रस्तावना:-

महाराष्ट्रातील बिगर सिंचनाचे पिण्याच्या पाण्याचे व औद्योगिक पाणी वापराच्या पाणीपट्टीचे सध्याचे दर शासन निर्णय (पा.वि) क्र. संकीर्ण २००२/१४८/०२/सिं.व्य.(धो), दिनांक २८/११/०२ नुसार निश्चित करण्यात आले होते. या शासन निर्णयातील परिशिष्ट १, २, ३, मध्ये दि. १/७/०३ करिता नमूद करण्यात आलेले दर, संदर्भ क्र. ५ अन्वये सध्या अस्तित्वात होते. पाटबंधारे प्रकल्पातून पाण्याची सोय उपलब्ध करून देण्यासाठी शासनास जो वार्षिक खर्च येतो, त्यामध्ये सातत्याने वाढ होत आहे. पाटबंधारे प्रकल्पाच्या किमान प्रचालनाचा व देखभाल दुरुस्तीसाठीचा खर्च पाटबंधारे प्रकल्पांच्या पाणीपट्टीतून मिळावा अशा स्वरूपाची विविध वित्त आयोग, सिंचन आयोग, राष्ट्रीय जल धोरण यांच्या शिफारशी व राज्याच्या जलनितीमधील बाबी विचारात घेऊन बिगर सिंचनाच्या दिनांक ०१ सप्टेंबर २००६ पासून निश्चित केलेल्या पाणीपट्टी दरामध्ये त्यानंतरच्या प्रतिवर्षी १ एप्रिलपासून १५ टक्के दरवाढ प्रस्तावित केली आहे.

सिंचन व बिगर सिंचन पाणीपट्टीचे दर वरील क्र. ५ नुसार विहित करण्यात आले होते. सदरचे दर बिगर सिंचनाकरीता दि. ३१ ऑगस्ट २००६ पर्यंत लागू राहणार आहेत. दि. १ सप्टेंबर २००६ पासून बिगर सिंचन पाणीपट्टीचे दर निश्चित करण्याबाबत शासन खालीलप्रमाणे निर्णय घेत आहे.

शासन निर्णय-

- (१) सिंचन पाणीपट्टीचे सन २००३-०४ मध्ये विहित केलेले दर १ जुलै २००६ च्या पुढेही अस्तित्वात राहतील. बिगर सिंचन पाणीपट्टीचे दर १ सप्टेंबर २००६ पासून सोबतच्या परिशिष्ट १, २, ३ नुसार अस्तित्वात येतील.
- (२) मत्स्योत्पादन कार्यक्रमासाठी पाटबंधारे प्रकल्पांच्या कालव्यातून पाणी पुरवठा घनमापन पध्दतीने करण्यात येतो व मत्स्योत्पादन हा कृषि व्यवसायाचा पूरक भाग असल्याने सदर पाणी पुरवठाकरिता सुधा घनमापन पध्दतीच्या सिंचनासाठी विहित केलेल्या दरानुसार आकारणी करण्यात यावी. अधिसुचित नदीनाले यांच्या पात्रात लागवड केलेल्या डांगरवाडी (खरबुज, कलिंगड वगैरे) या पिकांसाठी संदर्भ क्र. ५ मधील मुद्दा क्र ४ नुसार कार्यवाही करण्यात यावी.
- (३) जलाशयातून किंवा कालव्यातून कोणत्याही कारणास्तव पाणी सोडल्यास त्या पाण्याची आकारणी व वसुली करण्यात यावी.
- (४) ग्रामपंचायतीने वापरलेल्या पाण्याची वसुली जिल्हा परिषदेने जलसंपदा विभागाकडे जमा करावी. जिल्हा परिषदेने ही रक्कम जलसंपदा विभागाकडे न भरल्यास सदरची रक्कम ग्राम विकास विभागाने शासन स्तरावर जलसंपदा विभागाकडे जमा करावी.
- (५) औद्योगिक पाणी वापराकरीता जर उद्योजकांने/संस्थेने पाण्यावर पुनर्प्रक्रिया करून पुनर्वापर करण्याची यंत्रणा बसवून कमीत कमी २५ टक्के पाणी वापरात बचत केल्यास त्यांना पाणीपट्टीच्या दरात १० टक्के सूट देण्यात यावी.

- (६) या शासन निर्णयातील विविध संज्ञांचा अर्थ शासन निर्णय क्र. संकीर्ण २००२/ १४८/ २००२/ सिं.व्य.(धो), दिनांक २८/११/०२ मध्ये नमूद केल्यानुसार राहील.
- (७) राज्यातील बर्फ उद्योजकांना बर्फ बनविण्याकरीता पाणी पुरवठा केल्यास त्यांना परिशिष्ट-२ मधील वापराच्या प्रकाराच्या दरानुसार आकारणी करण्यात यावी.
- (८) सदर पाणीपट्टीचे दर जाहीर प्रकटनानुसार प्रसिद्ध करण्याची कार्यवाही स्थानिक अधिका-याने तात्काळ करावी.

ब) औद्योगिक पाणी वापर.

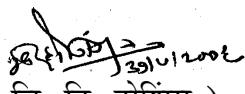
- १) औद्योगिक आकारणीसाठी जलसंपदा विभागाकडून पुरवठा होणा-या पाणीपट्टीचे दर परिशिष्ट क्र. १ व २ मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे राहतील.
- २) पाणी वापरणा-या संस्थेने अथवा उद्योजकाने अधिसूचित नदीवर धरण स्वखर्चाने बांधले असल्यास किंवा नियमानुसार बिगरसिंचन पाणी आरक्षण मंजूरीच्या प्रमाणात धरणाचा खर्च दिला असल्यास किंवा नदीवर पाणी उचलण्याच्या जागेच्या वरच्या बाजूस कोठेही धरण नसल्यास नदीतून पाणी पुरवठा करतांना आकारावयाच्या पाणीपट्टीचे स्वामित्व शुल्काचे दर परिशिष्ट क्र. १ व २ मधील अ(३) अथवा ब मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे राहतील.
- ३) अधिसूचित नसलेल्या नदीवर औद्योगिक वापरासाठी परवानगी देण्यात आलेल्या पाण्यासाठी देखील पाणीपट्टीचे स्वामित्व शुल्काचे दर परिशिष्ट क्र. १ व २ मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे राहतील.

क) घरगुती पाणी वापर

- १) घरगुती पाणी वापराचे दर परिशिष्ट क्र.३ प्रमाणे राहतील.
- २) पाणी वापरणा-या संस्थेने अधिसूचित नदीवर धरण स्वखर्चाने बांधले असल्यास अथवा नियमानुसार पाणीसाठ्याच्या प्रमाणात धरणाचा खर्च दिला असल्यास किंवा नदीवर पाणी उचलण्याच्या जागेच्या वरच्या बाजूस कोठेही धरण बांधले नसल्यास अशा नदीतून पाणी पुरवठा करतांना आकारावयाच्या पाणीपट्टीचे स्वामित्व शुल्काचे दर परिशिष्ट क्र.३ मधील अ/-३ अथवा ब नुसार राहतील.
- ३) अधिसूचित नसलेल्या पिण्याच्या पाण्यासाठी देखील पाणीपट्टीचे स्वामित्व शुल्काचे दर परिशिष्ट क्र. ३ मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे राहतील.

हा शासन निर्णय वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक ३२२/०६/व्यय-१२ दिनांक १६ जून २००६ नुसार प्राप्त झालेल्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावांने,

 (वि. दि. होशिंग)
 शासनाचे उप सचिव

प्रत

राज्यपालांचे सचिव,
 अध्यक्ष, विधानसभा, विधानमंडळ सचिवालय यांचे सचिव
 सभापती, विधान परिषद, विधानमंडळ सचिवालय यांचे सचिव
 मुख्यमंत्र्यांचे सचिव,
 उपमुख्यमंत्र्यांचे सचिव,
 मुख्य सचिव,

सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय मुंबई- ४०० ०३२
वित्त विभाग, मंत्रालय मुंबई- ४०० ०३२
नियोजन विभाग, मंत्रालय मुंबई- ४०० ०३२
महसूल व वन विभाग, मंत्रालय मुंबई- ४०० ०३२
नगर विकास विभाग, मंत्रालय मुंबई- ४०० ०३२
ग्राम विकास विभाग, मंत्रालय मुंबई- ४०० ०३२
उद्योग, उर्जा व कामगार विभाग, मंत्रालय मुंबई- ४०० ०३२
कृषि व पशु संवर्धन, दुग्ध विकास व्यवसाय व मत्स्यव्यवसाय (कृषि) विभाग, मंत्रालय
सहकार व वस्त्रोदयोग विभाग (सहकार), मंत्रालय मुंबई- ४०० ०३२
सार्वजनिक बांधकाम विभाग, मंत्रालय मुंबई- ४०० ०३२
मंत्रालयातील इतर विभाग,
महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र राज्य-१, मुंबई.
महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र राज्य-२, नागपूर.
महालेखापाल (लेखा परिक्षा), महाराष्ट्र राज्य-१, मुंबई.
महालेखापाल (लेखा परिक्षा), महाराष्ट्र राज्य-२, नागपूर.
विभागीय आयुक्त, मुंबई, नाशिक, पुणे, औरंगाबाद, नागपूर व अमरावती.
सर्व कार्यकारी संचालक, पाटबंधारे विकास महामंडळे,
सर्व मुख्य अभियंता, जलसंपदा विभाग/ पाटबंधारे विकास महामंडळे,
सर्व जिल्हाधिकारी/ कृषि संचालक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
सर्व जिल्हा परिषदाचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी,
जलसंपदा विभागातील सर्व अधीक्षक अभियंते, /सर्व अधीक्षक अभियंता व
प्रशासक, लाक्षेविप्रा,
वरील अधीक्षक अभियंता व प्रशासक, लाक्षेवि यांचे अधिपत्याखालील सर्व कार्यकारी
अभियंते यांना पाठवावे,
महासंचालक, माहिती व प्रसिद्धी संचालनालय, मुंबई.
सर्व मंत्राचे खाजगी सचिव/ सर्व राज्यमंत्राचे खाजगी सचिव
विरोधी पक्ष नेते विधानसभा यांचे खाजगी सचिव
विरोधी पक्ष नेते विधानपरिषद यांचे खाजगी सचिव
मंत्रालयातील सर्व अधिकारी/ कार्यासने, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय मुंबई.
संगणक कक्ष, जलसंपदा विभाग, - सदर शासन निर्णय वेबसाईटवर प्रसिद्ध करणेसाठी.
सिंव्य (धो) कार्यासन जलसंपदा विभाग, संग्रहार्थ.

शासन निर्णय क्रमांक : पापद २००६/(३९६/०३)/सिं.व्य.(धो.), दिनांक ३१ जुलै, २००६ चे जोडपत्र

परिशिष्ठ - १

पाण्याचा कच्चा माल म्हणून पेय जलाकरिता वापर होणाऱ्या (उदा. शीतपेय, आसवनी (ब्रुअरीज), मिनरल वॉटर किंवा तत्सम पेय जलाकरिता) औद्योगिक वापरासाठी पाटबंधारे विभागाकडून पुरवठा होणाऱ्या पाण्याचे दर (रुपये/१०,००० लिटर)

अ.क्र.	वापराचा प्रकार	दि. १.७.२००३ व दि. १.७.२००४ चे दर	१.९.२००६ पासून	१.४.२००७ पासून	१.४.२००८ पासून	१.४.२००९ पासून	१.४.२०१० पासून
१	२	३	४	५	६	७	८
अ)	औद्योगिक वापर नदीवर धरण बांधले असल्यास						
१.	जलाशयातून	१४५.००	१७०	१९०	२२०	२५०	२९०
२.	कालव्यातून (प्रवाही अगर उपसा पध्दतीने)/ धरणाखालील नदीतून (प्रवाही अगर उपसा पध्दतीने) मापदंडाप्रमाणे साठवण तलाव नसल्यास	३६०.००	४१०	४८०	५५०	६३०	७२०
३.	वापरणाऱ्या संस्थेने धरण स्वर्खर्चाने बांधले असल्यास / पाणी वापराच्या प्रमाणानुसार धरणाच्या बांधकामाचा खर्च दिला असल्यास	५०.००	६०	७०	८०	९०	१००
ब)	नदीवर पाणी उचलण्याच्या जागेच्या वरच्या बाजूस कोठेही धरण बांधले नसल्यास नदीतून	५०.००	६०	७०	८०	९०	१००

- टीप :-** १) पाण्याचा कच्चा माल म्हणून वापर होणारे उद्योग म्हणजे शीतपेय, आसवनी (ब्रुअरीज), मिनरल वॉटर किंवा तत्सम उद्योग होत.
- २) पाणी वापरकर्त्यानी विहित मापदंडाप्रमाणे (शा.नि. क्र. संकीर्ण १००१/(१५४/०१)/सिं.व्य.(धो.), दि. २१ जानेवारी, २००३) साठवण तलाव बांधला असल्यास त्याला वरील दरांमध्ये २० टक्के सवलत देण्यात येईल.
- ३) वरील दर १० रु. च्या पूर्णांकात करण्यात आले आहेत.

शासन निर्णय क्रमांक : पापद २००६/(३९६/०३)/सिं.व्य.(धो.), दिनांक ३१ जुलै, २००६ चे जोडपत्र

परिशिष्ट - २

पाण्याच्या औद्योगिक वापरासाठी (पेयजल इ. उद्योग वगळून) पाटबंधारे विभागाकडून पुरवठा होणाऱ्या पाण्याचे दर (रुपये/१०,००० लिटर)

अ.क्र	वापराचा प्रकार	दि. १.७.२००३ व दि. १.७.२००४ चे दर	१.९.२००६ पासून	१.४.२००७ पासून	१.४.२००८ पासून	१.४.२००९ पासून	१.४.२०१० पासून
१	२	३	४	५	६	७	८
अ)	औद्योगिक वापर नदीवर धरण बांधले असल्यास						
१.	जलाशयातून	२९.००	३३	३८	४४	५१	५८
२.	कालव्यातून (प्रवाही अगर उपसा पध्दतीने) धरणाखालील नदीतून (प्रवाही अगर उपसा पध्दतीने) ब) मापदंडाप्रमाणे साठवण तलाव नसल्यास	७१.५०	८२	९५	१०९	१२५	१४४
३.	वापरणाऱ्या संस्थेने धरण स्वखर्चाने बांधले असल्यास / पाणी वापराच्या प्रमाणानुसार धरणाच्या बांधकामाचा खर्च दिला असल्यास	१०.००	१२	१३	१५	१७	२०
ब)	नदीवर पाणी उचलण्याच्या जागेच्या वरच्या बाजूस कोठेही धरण बांधले नसल्यास						
	नदीतून	१०.००	१२	१३	१५	१७	२०

टीप: १) औद्योगिक पाणी वापर म्हणजे लहानमोठे सर्व उद्योग, व्यवसाय, लहान मोठ्या सर्व फॅक्टरीज व सर्व कारखाने, रेल्वे, औषिंग केंद्रे, गिरण्या सुतमिल खाणी, सधारिम (कंडेन्सर), चर्मांद्योग, कौल-वीट भट्ट्या, मडकी तयार करण्याचा व्यवसाय, कोळसा तयार करण्याचा व बर्फ तयार करण्याचा उद्योग वगैरेसाठी पाणी वापर होय.

२) पाताळ गंगा व उल्हास नदीवरील औद्योगिक वापरासाठीही वरील परिशिष्ट-२ प्रमाणे दर लागू राहतील.

३) पाणी वापरकर्त्यांनी विहित मापदंडाप्रमाणे (शा.नि. क्र. संकीर्ण १००१/(१५४/०१)/सिं.व्य.(धो.), दि. २१ जानेवारी, २००३) साठवण तलाव बांधला असल्यास त्याला वरील दरांमध्ये २० टक्के सवलत देण्यात येईल.

परिशिष्ठ - ३

घरगुती वापरासाठी पाटबंधारे विभागाकडून पुरवठा होणाऱ्या पाण्याचे दर (रुपये/१०,००० लिटर)

अ.क्र	वापराचा प्रकार	दि. १.७.२००३ व दि. १.७.२००४ चे दर	१.९.२००६ पासून	१.४.२००७ पासून	१.४.२००८ पासून	१.४.२००९ पासून	१.४.२०१० पासून	
१	२	३	४	५	६	७	८	
अ)	नदीवर धरण बांधले असल्यास <u>जलाशयातून</u>		१.३०	१.५०	१.७०	२.००	२.३०	२.६०
१.								
२.	कालव्यातून (प्रवाही अगर उपसा पध्दतीने) धरणाखालील नदीतून (प्रवाही अगर उपसा पध्दतीने) ब) मापदंडाप्रमाणे साठवण तलाव नसल्यास		५.००	५.८०	६.६०	७.६०	८.७०	१०.१०
३.	वापरणाऱ्या संस्थेने धरण स्वखर्चाने बांधले असल्यास / पाणी वापराच्या प्रमाणानुसार धरणाच्या बांधकामाचा खर्च दिला असल्यास	१.१५	१.३०	१.५०	१.७०	२.००	२.३०	
ब)	नदीवर पाणी उचलण्याच्या जागेच्या वरच्या <u>बाजूस कोठेही धरण</u> बांधले नसल्यास <u>नदीतून</u>	१.१५	१.३०	१.५०	१.७०	२.००	२.३०	

टीप: १) घरगुती पाणी वापराचे दर हे मोठ्या ग्रामपंचायत, वाड्या, पाडे, वस्त्या, नगर परिषद, महानगरपालिका, कॅन्टोनमेंट बोर्ड क्षेत्र वगैरेना लागू राहील. तसेच औद्योगिक संस्थांच्या निवासी वसाहतीना स्वतंत्र पाईपलाईन व स्वयंचलित मोजमापक पाणी वापर संस्थेने बसविण्याच्या अटीच्या पूर्ततेच्या अधीन राहून पिण्याच्या पाणी पुरवठ्यासाठी घरगुती पाणी वापराचे दर लागू राहील. तसेच घरगुती/औद्योगिक वापराकरिता प्रत्येकी स्वतंत्र मोजमाप यंत्रणा नसल्यास त्यांना करारनाम्याच्या अतिरिक्त मर्यादेत वर्गवारीनिहाय दर आकारणी करण्यात येईल.

२) पाणी वापरकर्त्यांनी विहित मापदंडाप्रमाणे (शा.नि. क्र. संकीर्ण १००१/(१५४/०१)/सिं.व्य.(धो.), दि. २१ जानेवारी, २००३) साठवण तलाव बांधला असल्यास त्याला वरील दरांमध्ये २० टक्के सवलत देण्यात येईल.

३) वरील दर १० पैशांच्या पूर्णांकात करण्यात आले आहेत.